

INTERDISCIPLINARITY IN THE LANGUAGE OF ARCHITECTURE

Bianca Geman, Assistant, PhD Student, Technical Construction University of Bucharest

Abstract: The language of architecture is the mirror of a dynamic and heterogeneous science and it is characterised by a high degree of interdisciplinarity. There is a number of terms borrowed from other sciences with or without major changes in meaning. There is also the reverse: terms that migrate from the language of architecture towards other specialized languages, via the ordinary language.

Keywords: *architecture, science, language, interdisciplinarity, term.*

Arhitectura reprezintă un domeniu de maximă actualitate, care se bucură de o dinamică deosebită. **Interdisciplinaritatea** la nivelul științei **arhitecturii** are consecințe și la nivelul limbajului. O serie de termeni din alte științe au fost împrumutați de limbajul din arhitectură cu sau fără schimbări majore sau minore de sens. Interesantă este și mișcarea în sens invers, a termenilor care migrează din limbajul arhitecturii spre alte limbi specializate, prin intermediul limbii comune.

Conceptul de **interdisciplinaritate** des invocat în societatea actuală, propune necesitatea integrării componentelor unei discipline într-un macrocontext științific bazat pe relații și interdependențe.

În ceea ce privește limbajul, **interdisciplinaritatea** se referă la „prezența unui termen specializat în minimum sau în mai mult de două domenii științifice” (Bidu-Vrănceanu 2007: 181). Se remarcă din perspectiva altor autori (Toma 2006: 347) că **interdisciplinaritatea** reprezintă un rezultat al migrării termenilor științifici dintr-un domeniu în altul, această interrelaționare fiind caracterizată printr-o mobilitate interdomenială accentuată și o colaborare a specialiștilor care provin din ramuri diferite ale științei.

Noile abordări științifice propun alături de **interdisciplinaritate** și variantele **multidisciplinaritate**, **pluridisciplinaritate** și **transdisciplinaritate**, ca o reacție la caracterul științific tradițional - **unidisciplinar**, care presupunea organizarea conținutului cognitiv într-un sistem bine definit și delimitat al unui singur domeniu de referință.

Investigarea *lexicului științific interdisciplinar* (LSI) din domeniul **arhitecturii** urmărește (cf. Bidu-Vrănceanu 2007: 195-196):

- identificarea și justificarea* interdisciplinarităților în funcție de criterii calitative și cantitative;

- caracteristicile semantice*;

- gradul de determinare contextuală*, după cum termenii apar în *sintagme specializate* sau sunt *relativ/total liberi de context*;

- marcarea diastratică* din dicționarele generale.

Arhitectura se remarcă printr-un LSI bogat, situație la care contribuie faptul că este un domeniu dinamic, mobil și însuși delimitarea domeniului suferă diferite interpretări, **arhitectura** fiind definită ca *știința și arta de a proiecta și construi clădiri*.

Un număr mare de termeni este comun cu domeniul **construcțiilor**: ANSAMBLU, MATERIAL, METODĂ, PANOU, PIESĂ, PLACĂ, PLANȘEU, PLATFORMĂ, PROFIL, SISTEM, TEHNICĂ.

Bine reprezentate cantitativ sunt și termenii comuni cu **artele decorative**: DECORAȚIE, ELEMENT, MOTIV, MULURĂ, ORNAMENT, STIL; **matematică**: ARC, BAZĂ, DISTANȚĂ, FUS, FIGURĂ, MODUL, PERSPECTIVĂ, PIRAMIDĂ, PLAN, PROIECT, PROIECȚIE, RAPORT, SECȚIUNE, SPAȚIU, STRUCTURĂ, SUPRAFAȚĂ, UNITATE. În toate aceste situații, **interdisciplinaritatea** este justificată prin relații de conținut importante între aceste domenii.

Alte interferențe bine reprezentate se stabilesc între **arhitectură** și **științele umaniste - lingvistică**: ACCENT, ACORD, EXPRESIE, FORMĂ, SEMN, SINTAGMĂ; **literatură**, **muzică**: COMPOZIȚIE, CURENT, IDEE, SIMBOL, TEMĂ.

Tangențele **arhitecturii** cu alte terminologii sunt izolate: **mineralogia**: MATERIE, PERLĂ, PULBERE, ROCĂ; **cinematografia**: PLAN, PROIECȚIE, **economia**: ACORD, UNITATE.

Criteriul conceptual-semantic are un rol important în identificarea riguroasă a sensului specializat. *Identitățile* sau *echivalențele semantice* sunt puternic condiționate extralingvistice prin extinderea manierelor de descriere științifică sau prin posibilitățile de redare diferită a aceluiași referent. În această situație, termenul își păstrează cea mai mare parte a sensului („nodul dur”), la acesta adăugându-se trăsături specifice în funcție de domeniu, care nu afectează însă conceptul fundamental.

Analiza sensurilor LSI din **arhitectură** a evidențiat că termenii împrumutați din **construcții** și **artele decorative** sunt utilizați cu același sens în cele două domenii: ACANT, ANTEFIX, COLOANĂ, CONSOLĂ, DECORAȚIE, DENTICUL, ELEMENT, MATERIAL, ORNAMENT, PILON, PLATBANDĂ, STÂLP, VOLUTĂ. În aceeași situație sunt și termenii **matematici** utilizați în **arhitectură**: ARC, BAZĂ, DISTANȚĂ, MODUL, PLAN, PLANIMETRIE, PERSPECTIVĂ, SPAȚIU, STRUCTURĂ.

Modificările semantice suferite de un termen în trecerea de la un domeniu la altul, se bazează pe analogii, fiind calificate drept *interferențe*, care ies din sfera interdisciplinarității propriu-zise (Bidu-Vrănceanu 2007: 185).

Modificarea semantică este explicit desemnată prin utilizarea în sintagme fixe cu diferiți determinanți, dintre care adjectivul *arhitectural* este preponderent. În această situație sunt termeni ca: ACCESORIU, ANSAMBLU, DECORAȚIE, DETALIU, EDIFICIU, ELEMENT, FIGURĂ, FORMĂ, IMAGINE, LIMBAJ, MONUMENT, MOTIV, ORDIN, ORNAMENT, PLAN, PROFIL, PROGRAM, SEMIOLOGIE, SEMN, SEMNIFICAȚIE, SISTEM, SPAȚIU, STRUCTURĂ, STIL, TEHNICĂ, TEMĂ, UNITATE.

Transferul termenilor din diferite domenii în **terminologia arhitecturii** se face, prin intermediul *limbii comune*: BAZAR, BAZILICĂ, BISERICĂ, CAPELĂ, CATEDRALĂ, DOM, HALĂ, INSTITUȚIE, MONUMENT, ORDIN, REȘEDINȚĂ, STATUIE, STIL, TEATRU, TEMPLU, ZONĂ sau prin *metaforă*: GURĂ DE ARUNCARE, NAȘTEREA UNEI BOLȚI, ODIHNĂ A SCĂRII, PÂNZĂ DE BOLTĂ, PÂNZE SUBȚIRI, TROMPĂ DE COLȚ.

Criteriul contextual (sintagmatic) este important în analiza LSI, deoarece utilizarea unui termen în mai multe domenii reprezintă un factor de ambiguitate semantică, care încalcă

principiul univocității sensului din comunicarea științifică. Rezultă importanța remarcabilă a contextului în identificarea și dezambiguizarea sensului.

Independența față de context reprezintă o condiție a termenului în comunicarea specializată. De aceea, este necesară studierea dependenței sintagmatice pentru precizie în stabilirea sensului.

Analiza contextelor a contribuit la stabilirea situațiilor în care apar termenii interdisciplinari, de la *libertăți contextuale* (sintagme libere) până la *contexte fixe* și *relativ fixe*.

Relativa libertate contextuală a termenilor din **arhitectură**, chiar când intră în LSI, corespunde caracterului de știință fundamentală. Prezintă anumite libertăți contextuale termeni care desemnează concepte științifice de bază, comuni cu domeniul **construcțiilor**, precum: ANSAMBLU, MATERIAL, PLACĂ, PLANȘEU, PLATFORMĂ, PROFIL, SISTEM, SPAȚIU, STRUCTURĂ, TEHNICĂ. Există însă, o *dependență textuală*, justificată de existența unor orientări diferite în funcție de curente, idei, stiluri.

Sintagmele fixe reprezintă un factor de dezambiguizare semantică, putând fi evidențiate două situații (cf. Bidu-Vrănceanu 2007: 196):

-se exprimă varietăți conceptuale precis diferențiate, rezultând formarea unor *serii sintagmatice*;

-existența unor sintagme fixe în care se exprimă sensul specializat în *combinații unice*.

O parte destul de reprezentativă a LSI din **arhitectură** este *strict condiționată contextual*, termenii respectivi realizând sensul specializat din acest domeniu, prin *sintagme fixe, specializate*: ARC (~ASCUȚIT, ~BUTANT, ~CU ROL DE CONTRAFIȘĂ, ~DE TRIUMF, ~ÎN PLIN CINTRU, ~ÎN MÂNER DE COȘ, ~ÎN OGIVĂ, ~PLAT, ~SEMICIRCULAR, ~SUBÂNĂLȚAT, ~TURTIT, ~TRILOBAT ~TREFLAT); CĂRĂMIDĂ (~APARENTĂ, ~BITUMATĂ, ~CERAMICĂ, ~DE STICLĂ, ~DE DIATOMIT, ~DE DIALIT, ~GĂURITĂ, ~PLINĂ PRESATĂ, ~POROASĂ, ~SMĂLȚUITĂ); ORDIN (~COLOSAL, ~COMPOZIT, ~CORINTIC, ~DORIC, ~IONIC, ~TOSCAN); STIL (~BAROC, ~BIZANTIN, ~CAVALERESC, ~DECORAT, ~ETRUSC, ~GOTIC, ~GREC, ~MAUR, ~MEDIEVAL, ~NEOCLASIC, ~NEOGOTIC, ~PALLADIAN, ~RENASCENTIST, ~ROCOCO, ~ROMAN, ~ROMANIC, ~VICTORIAN); ZIDĂRIE (~BRUTĂ, ~BRUTĂ CU MUCHII DIN PIATRĂ ECARISATĂ, ~CICLOPICĂ, ~CU BOSAJE, ~DIN CĂRĂMIDĂ, ~DIN MATERIALE PREFABRICATE, ~DIN PIATRĂ ECARISATĂ, ~MIXTĂ, ~TIP RUSTICĂ).

Există însă destule sintagme nominale fixe, cu o componență variată, în care predomină valoarea *denotativă*, fiind indicată astfel rigurozitatea din domeniul **arhitecturii**, precum: BANDĂ LOMBARDĂ, CHEIE PANDANTĂ, CONSOLĂ ÎN PARANTEZĂ, ETAJ ÎN CONSOLĂ, GAURĂ DE MONTAJ, INTERSECȚIE CENTRALĂ, ÎMBRĂCĂMINTE DE SCÂNDURI, PERETE CORTINĂ, PROFIL ÎMBRĂȚIȘAT, TAMBUR CILINDRIC.

Gradul de specializare este obiectiv reflectat din punct de vedere lingvistic, prin *marcarea diastratică* a termenilor în *dicționarele generale*. Marca diastratică are rolul de a preciza și de a delimita domeniul de apartenență a unităților terminologice. Prezența mărcii diastratice în *dicționarul general* este un indiciu clar al domeniului de referință. DEX are un număr redus de mărci diastratice, apartenența la sensul specializat rezultând din definiție. În această situație, sunt următorii termeni: ABSIDĂ, ANTABLAMENT, CAPITEL, CELLA,

COLONADĂ, CONTRAFORT, EDICUL, FLEȘĂ, FRONTON, MANSARDĂ, OGIVĂ, PILASTRU, STUCATURĂ, TURLĂ. Mai amplu din această perspectivă se dovedește a fi DEXI, care prezintă un număr semnificativ de domenii, dar și subdomenii. Anumiți *termeni*, precum ACROPOLĂ, ALCAZAR, ANTIFONIC, BAROC, BIFOR, CIBORIU, CLAUSTRU, CLOPOTNIȚĂ, CROȘETĂ, DORIC, IONIC, MEDALION, MOSCHEE, NEOGOTIC, ORNAMENTICĂ, PARACLIS, stabilesc interdisciplinarități cu alte (sub)domenii: *arhitectura bisericească, artele decorative, stilurile artistice, materialele de construcție*.

Interdisciplinaritatea este o realitate ce se manifestă în grade diferite, la nivelul științei și tehnicii. Din perspectiva modului în care se realizează cooperarea interdisciplinară, în domeniul **arhitecturii** au fost identificate relații de interdependență față de domeniul **construcțiilor**, al **artelor decorative**, al **matematicii**, prin intermediul cărora comunică în calitate alternativă de știință donator/receptor.

Modalitățile actuale de utilizare a termenilor sunt cele care determină direcția transferului terminologic de la un domeniu la altul, în scopul exprimării informațiilor științifice specifice.

Referințe bibliografice

- Bidu-Vrănceanu, Angela, coord. 2000 – *Lexic comun, lexic specializat*, București, Editura Universității din București.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 2001 – *Lexic științific interdisciplinar*, București, Editura Universității din București.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007- *Lexic specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, București, Editura Universității din București.
- Klein, Julie Thompson, 1990 – *Interdisciplinarity. History, Theory and Practice*, Detroit, Wayne State University Press.
- Toma, Alice, 2006 - *Lingvistică și matematică. De la terminologia lexicală la terminologia discursivă*, București, Editura Universității din București.

Dicționare

- DEX – *Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a 2-a, coord. Ion Coteanu și Lucreția Mareș, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- DEXI – *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române*, coord. Eugenia Dima, Editura Arc & Gunivas, Italia, 2007.
- Dicționar de artă*, coord. Mircea Popescu, Editura Meridiane, București, 1995.
- Lexicon de construcții și arhitectură*, coord. Bălan, Ștefan; Mihăilescu Șt. Nicolae, Editura Crișana, 1985.